

Araştırma Makalesi / Research Article

**“BİLİYORUM BU YARA HİÇ KAPANMAYACAK”
İSİMLİ ŞİİRDE ÇİFTE HAZ İSTEMİNİN NEDENİ**

Oğuz ÖCAL*

Öz: Cezmi Ersöz’ün “Biliyorum Bu Yara Hiç Kapanmayacak” isimli şiiri, bir şiir öznesinin şahsında ifadesini bulan çifte haz isteminin nedenini, kendini yeterince bilmeme durumu olarak görünüşe çıkaran bir metindir. İlk gençlik yıllarında ebeveyni tarafından anlaşıp seilmeyi beklerken hayal kırıklığına uğrayan şiir öznesi, istenmeyip cezalandırıldığını düşündüğü için hüznü, kırıncı ve hırçın bir durumdadır. O, böyle bir durumda iken bir genç kadınla tanışır ve sevgili olur. Onun da kendisi gibi ailesi tarafından incitilmiş olduğunu anlayınca çözülür ve mutluluğunu bozmak için durumunu ona olduğu gibi itiraf eder. Sevgilisi ise onun bu telaşlı itirafından sonra neyle karşı karşıya olduğunu anlar ve kendisi gibi yaralı olan şiir öznesi ile bir geleceğinin olamayacağını düşünerek onu terk eder. Terk edilen şiir öznesi, annesinden sonra sevdiği başka birisi tarafından da istenmediği için, kendi gerçeğiyle karşılaşır ve açılan olanaklar arasından bir seçim yapmak zorunda kalır. İki esas olanak vardır karşısında: O, ya mutluluğunu kasten bozan birisi olduğunu görecektir ya da var olan durumunu olduğu gibi koruyacaktır. Ya sevilmediği için sevgiye muhtaç birisi olduğunu anlayıp kendisini aşacak ya da öyle kalacaktır. Olanakların sınırında duran şiir öznesi, hem kendisini hem de insanları cezalandırmaktan oluşan bir çifte haz alma durumu içinde kalmayı seçer. Onun bir haz düşkünü olarak kalmayı istemesinin nedeni ise kendisini yeterince bilmemesidir. Bu yazıda, kendini yeterince bilmeme durumu, şiir öznesinin seçimlerinin en derin nedeni olarak işaret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cezmi Ersöz, Biliyorum Bu Yara Hiç Kapanmayacak, Tekrar, Çifte Haz ve Kendini Yeterince Bilmeme.

**THE REASON FOR THE DOUBLE PLEASURE
DESIRE IN THE POEM TITLED "I KNOW THIS
WOUND WILL NEVER HEAL"**

* Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, TDE Bölümü, ogzocal@yahoo.com. ORCID ID: [0000-0003-2301-095X](https://orcid.org/0000-0003-2301-095X)

Abstract: Cezmi Ersöz's poem, "I Know This Wound Will Never Heal," is a poem that reveals the reason for the double desire for pleasure expressed in the person of a poetic subject as a state of not knowing oneself sufficiently. The poem's subject, disappointed by the expectation of being understood and loved by their parents in their early adolescence, feels unwanted and punished, leading to sadness, hurt, and rebelliousness. The poem's subject, disappointed by the expectation of being understood and loved by their parents in their early adolescence, feels unwanted and punished, leading to sadness, hurt, and rebelliousness. While in this situation, he meets a young woman and they become lovers. When he realizes that she, too, has been hurt by her family, he can't control himself and confesses his situation to her, just to ruin her happiness. After this frantic confession, her lover understands what she is up against and, realizing that she cannot have a future with the poet, who is as wounded as herself, leaves her. The abandoned poet, rejected not only by his mother but also by another person he loved, is harshly confronted with his own reality and forced to make a choice among the possibilities that open up. There are two main possibilities before him: He will either see that there is someone who deliberately disrupts his happiness and creates loss and damage, or he will maintain his current situation as it is. Either they will realize that they are someone who needs and is dependent on love because they weren't loved, and they will overcome that, or they will remain that way. The poetic subject, standing at the limits of possibility, chooses to remain in a state of double pleasure, consisting of punishing both himself and others. The reason he wants to remain a pleasure-seeker is because he doesn't know himself well enough. This essay argues that the deepest reason behind the poet's subject's choices is a lack of self-knowledge.

Key Words: Cezmi Ersöz, I Know This Wound Will Never Heal, Again, Double Pleasure and Not Knowing Myself Enough.

Extended Abstract: Cezmi Ersöz's poem, "I Know This Wound Will Never Heal," is a poem that reveals the reason for the double desire for pleasure expressed in the person of a poetic subject as a state of not knowing oneself sufficiently. The poem's subject, disappointed by the expectation of being understood and loved by their parents in their early adolescence, feels unwanted and punished, leading to sadness, hurt, and rebelliousness. The poem's subject, disappointed by the expectation of being understood and loved by their parents in their early adolescence, feels unwanted and punished, leading to sadness, hurt, and rebelliousness. While in this situation, he meets a young woman and they become lovers. When he realizes that she, too, has been hurt by her family, he can't control himself and confesses his situation to her, just to ruin her happiness. After

this frantic confession, her lover understands what she is up against and, realizing that she cannot have a future with the poet, who is as wounded as herself, leaves her. The abandoned poet, rejected not only by his mother but also by another person he loved, is harshly confronted with his own reality and forced to make a choice among the possibilities that open up. There are two main possibilities before him: He will either see that there is someone who deliberately disrupts his happiness and creates loss and damage, or he will maintain his current situation as it is. Either they will realize that they are someone who needs and is dependent on love because they weren't loved, and they will overcome that, or they will remain that way. The poetic subject, standing at the limits of possibility, chooses to remain in a state of double pleasure, consisting of punishing both himself and others.

Why leave this wound open when it can be healed? Could this reason be, as the subject of the poem puts it, "this life that cannot tolerate the happiness of those like them"? Is it his family, who are behaving hurtfully and who have "come together out of an unknown necessity"? Or was there another reason that played a role in this?

First of all, modern daily life, driven by a money-driven economy, seduces families belonging to the petty bourgeoisie by making them aspire to emulate the wealthier bourgeoisie, potentially transforming them into unhappy and victimized individuals through this comparison. The money economy, inherently provocative, also conditions people with its vengeful and possessive competitive spirit, potentially turning them, without their knowledge, into individuals incapable of tolerating each other's happiness. In such an environment, people who become rivals and intolerant may, often without knowing what they are doing, begrudge each other even the simplest expression of affection. It is difficult for sensitive people like the subject of the poem to be open to interaction and to develop resistance and happiness in such a consumerist environment where "everyone destroys each other". Therefore, as a victim himself, he cannot tolerate the happiness of others, and he sees the intolerance that is evident everywhere as the cause of his own unhappiness. As a victim, he is partly right to blame intolerant life and people, but the primary reason his wound remains open is not intolerant life or people, but himself. It could be argued that the reason he put forward to reflect his responsibility is not very valid.

The poem's subject, an addict, is deeply affected by his family, especially his mother, who, while appearing sane, takes revenge on her children for her frustrations. The mother, who sobs uncontrollably in the middle of the night but hides her truth like everyone else for fear of what others will say,

reveals her vengeful nature when she refuses to be the kind of person her son wants because things haven't gone her way, and puts him in a terrible situation. However, it cannot be said that the primary reason she closed off the opportunities that opened up for her was her mother, who, despite being intolerant and vengeful, did not know herself or her situation well enough. His mother can only be considered an indirect cause.

Could the young woman he loves have had some influence on the resentful subject of the poem being in such a bad situation? Like the poem's subject, the young woman, heartbroken and seeking an opportunity for revenge, is someone who has been punished by being unloved because those she once expected something from could no longer tolerate her existence. When faced with someone who loves him in such a situation, he punishes them by abandoning them, thus taking revenge and finding satisfaction by doing to someone else what was done to him by the people he values. Although things that happen to us may seem bad, they often bring with them an opportunity for new awareness and freedom, and force us to make a new interpretation. A person at a crossroads, and therefore at the limits of what is possible, may interpret this experience both as a cause of suffering and as an opportunity for freedom. Although there are exceptions, if a person doesn't know themselves well enough, they often see what happens to them not as an opportunity, but as a narcissistic attack, believing they have been victimized. In this respect, the poetic subject, humiliated by people—his mother and his lover—and experiencing a very significant event, interprets this not as an opportunity for liberation but as punishment, and reveals himself to be the cause of the situation by closing off the possibility that the young woman, albeit unintentionally, allowed herself to open up. Therefore, it can be said that the primary reason for his bad situation is certainly not the young woman. At most, the young woman can be seen as someone who, albeit unintentionally, helps to open up an opportunity for liberation.

The poem's subject attributes their situation to an unbearable life, a cruel lover, and a mother who doesn't love them the way they want. He singles out his mother from the three elements, arguing that in the game called life, everyone destroys each other by punishing them because he feels he is being punished by those he loves. This is true; intolerance, which can be encountered wherever a money-driven economy prevails, always leads to harm both to oneself and to others. But the reason she prefers humiliation and victimization to making a fresh start, even though it's possible, is not her intolerant mother, her lover, or life itself, but herself. Thus, even though he had the option of forgiving the people he interacted with and starting his life anew, his hedonistic (utilitarian) approach to revenge reveals that he doesn't know himself well enough. It could be argued that the primary

reason for his predicament is his own choice to create and derive pleasure from victimhood rather than embrace freedom, and his lack of awareness of his own situation. As expressed in the poem, the poetic subject, who lies down on a symbolic couch and reveals themselves to the reader as they are, would probably be someone who takes responsibility and heals their wounds, rather than producing and deriving pleasure from victimhood, if they knew their situation well enough.

Giriş: Şiir Öznesi ve Çifte Haz Alma Durumu

Son dönem Türk şiirinin önemli isimlerinden birisi olan Cezmi Ersöz’ün “Biliyorum Bu Yara Hiç Kapanmayacak” isimli şiiri, incitilmiş bir insanın şahsında ifadesini bulan çifte haz isteminin nedenini, kendini yeterince bilmeme durumu olarak görünüşe çıkaran bir metindir.

Şiirin öznesi, “aklı başında, mazbut insan rolünü oynamaktan ve ertelenmiş düşleri yüzünden yorgun düşmüş, yarı çılgın”¹ küçük bir aileye mensuptur. Burjuvalara özenen bir ebeveyn ile kardeşten oluşan bu ailede anne, başka şeylere değil de görgü kurallarına kati bir şekilde riayet edilmesini istediği için etrafındakileri sıkı denetleyen birisidir. İsmi belirtilmeyen baba ile kardeş ise pasif kişilerdir ve onların üçü de yanlış yerde ve zamanda yaşadığını düşünen “çok romantik, çok duygusal ve çok yaralı”² bireylerdir. Böyle oldukları için de sürekli bir şekilde birbirlerinden çok uzaklara gitmeyi isterler ancak hiçbirisi bunu gerçekleştiremez. Tasarlayan ancak eyleme geçemeyen bireyleriyle bu aile, şiir öznesinin ifadesiyle “dünyanın en mutsuz otogarı” veya “sonsuz bir bekleme durağı”³ gibidir. Onlar, elde olanla mutlu olamadıkları gibi mutluluğu başka yerde aramayı da başaramadıkları için sürekli kavga ederler, sakin bir şekilde birlikte olamazlar.

Birbiriyle geçinemeyen bu insanlar, nadiren de olsa mutlu olur ancak bir süre sonra annesi başta olmak üzere aile bireylerinden birisi, nedensiz bir şekilde ağlayarak bu mutluluğu bozar ve kapandığı odasında serzenerek diğerlerini uzaklara gitmekle tehdit eder. Sürekli tekrar eden bu huzursuzluk ile tehdit durumu ise şiir öznesini üzer ve onu zor bir görevle baş başa bırakır. O, etrafındakilerin neden böyle davrandığını anlayamadığı için ne yapacağını bilemez ve sadece duyarlı bir insan olarak onlara saygı duymakla yetinir. Ancak annesi ile babası, onun sevgi saygı dolu tavrını anlamak yerine, gizlemeye çalıştıkları düşmanca bir tavırla mutsuzluklarının nedeni sanki kardeşi ile o imiş gibi davranır ve onlardan

¹ Cezmi Ersöz, “Biliyorum Bu Yara Hiç Kapanmayacak”, *Hayallerini Yak Evi İst*, Gendaş Kültür, İstanbul 2001, s. 89.

² Ersöz, a.g.e., s. 89.

³ Ersöz, a.g.e., s. 87.

“bir çift güzel sözü” esirger. Mecburen yaptıkları bir iyilikten sonra da istenmediklerini söyleyerek onların mutluluğuna gölge düşürürler. Bir başka ifade ile iyilik yaparlar ancak yaptıklarını onları incitecek şekilde ifade etmekten çekinmezler. Mutsuzluklarını yansıtan bu çift, söz konusu tavırlarıyla sadece sevilme ve değer görmek isteyen şiir öznesini yaralar ve onun yaşama olan inancını yitirmesine neden olur. Ebeveyninin bu tarz düşmanca tavırla mağdur olan ve ne yapacağını bilemeyen şiir öznesi, inançlarını yitirdiği için derin bir boşluğa düşer ve kendisini daima eksik hisseder. Hissettiği eksiklik ise bir başka şeyle doldurulamadığı için zamanla intikamcı bir öfkeye dönüşür ve onu hiç farkında olmadan kendisini de insanları da cezalandıran birisi haline getirir. Bu düşmanca tavır, muhatap bulduğunda dışa yönelir, muhatap bulamadığında ise yön değiştirir ve onun “kendisinden öç alır gibi” davranmasına ve “sanki hiç mutlu olmak istemiyormuş gibi” “dibe batmak” istemesine neden olur. Bir insanın derlenip toplanmak yerine dağılmayı ve batmayı istemesi, yeterince bilmediği bir durumun yönlendirmesiyle kendisinden ve insanlardan intikam alıyor olmasını ifade eder:

Önce dediğim gibi başlardı her şey. Herkes bir arada, sonsuz mutlu gibi...
Sonra birden hiç beklenmedik bir şey olur, biri ağlayarak odaya kaçardı...
İçerden, arka odadan, ağlamaklı, sonsuz küskün sesler gelirdi; bıkıtm artık,
bıkıtm, usandım hepinizden, gideceğim buralardan, yetti artık!

Ben de senin gibi saftım o zamanlar... Gidilecek neresi vardı ki derdim...
İşte hep birlikteyiz... Âlemi var mı bu mutluluğu bozmanın? (...)

Bıraktım lekesiz mutlulukları; ben kavgasız, üzüntüsüz bir pazar sofrası
özlerken, aslında herkes... Annem, babam, kardeşim o evden uzaklara, hiç
dönmemek üzere çok uzaklara gitmek istiyormuş...

Dünyanın en mutsuz otogarı. Dünyanın en imkânsız istasyonuydu bizim
evimiz⁴.

Bu dizelerde de ifade bulduğu gibi mutsuz bir ailede büyüyen şiir öznesi, sevenlerini aşağılayıp acı çektiren, sevmeyenlerinden ise sevgi beklerken aşağılanan ve hayal kırıklığına uğrayan birisidir. O, birilerini aşağılamak ile birileri tarafından aşağılanmaktan oluşan kısır bir döngü içindedir ve aşması mümkün olmasına rağmen bu durumunu yinelemeyi tercih ederek ondan hiç farkında olmadan haz alır. Söz konusu döngü içinde yaşamını sürdüren şiir öznesi, bir gün genç bir kadınla sevgili olur ve onunla yaşadığı ilişkisi esnasında ise kendi gerçeğiyle karşılaşır üç esas seçim yapar. Onun yaşadığı karşılaşma deneyimleri ile yaptığı seçimler şöyle ifade edilebilir:

⁴ Ersöz, a.g.e., s. 87.

Üç Esas Seçim

Anlatıcı durumunda olan şiir öznesi, aile tarafından incitilmiş birisi olan sevgilisinin de kendisi gibi romantik, duyarlı ancak bir şeylere inancını yitirmiş birisi olduğunu anladıktan sonra bir anda "çözülür" ve ona iç dünyasını olduğu gibi açar. Alelacele, genç kadına söylenemeyecek her şeyi bir "uçuruma atlar gibi" söyler ve mutluluğunun birileri tarafından bozulacağından korktuğu için de olağan ilişkisini kendi eliyle bozmak ister. Onun bu iç döküşünden sonra genç kadın ise nasıl bir insanla karşı karşıya olduğunu anlar ve eninde sonunda terk edileceğini düşündüğü için erken davranır, onu terk eder. Bir daha da onunla görüşmez. Ne telefonlarına çıkar ne de onunla muhatap olur, sadece bir iyilik olması için yaralı sevgilisini "gerçeğe uyandırıp" ortadan tamamen kaybolur. Annesi gibi kaybolan sevgisi tarafından da aşağılanmış ve istenmemiş olması ise şiir öznesinin incinmesine ve daha önce deneyimlediği bir durumu yeniden yaşamasına neden olur ve onu açılan olanaklar arasında bir seçim yapmaya zorlar. İki esas olanak vardır karşısında: O, ya bağımlı birisi olduğunu görüp kendisini aşacak ya da öylece kalacaktır. Ya bağımsız yeni bir yaşam kuracak ya da intikamcı insanlardan sevgi bekleyip yeniden aşağılanacaktır. Ya kendisini bloke eden korkularıyla yüzleşecek ya da onlardan kaçacaktır. Ya mutluluğunu kasten bozduğunu anlayacak ya da var olan durumunu olduğu gibi bırakacaktır. Her şeyin sınırında duran şiir öznesi, aşağılanma istemini aşması mümkün olmasına rağmen ikinci olanağı seçer ve seçimiyle birlikte yeni bir mağduriyet üreterek ondan haz alma durumunu olduğu gibi korur. Bu onun ilk seçimidir.

Sevmeyeceksin beni... Biliyorum bu şehri bana dar edeceksin...

Çünkü anladın; sevgimden tanıdın beni. O yanık, o hasta bakışımdan... Uçuruma atlar gibi sevdalanışımdan... Sevmek deyince, hemen ardından, ölüm, dememden anladın...

Anladın ve kardeşini bir kâbustan uyandırır gibi çırılçıplak gerçeğe uyandırdın beni; uyandırdın ve kaçtın... (...)

Bakışından hissettim bunu, kokundan, dokunuşundan... Beni sevmeyecektin biliyorum ama... Ama öyle susamıştım ki kendim gibi birini sevmeye... Öylesine muhtaçtım ki gerçekten incitilmeye, gerçekten acı çekmeye, kendim gibi birini özlemeye, öylesine muhtaçtım ki, seni tanır tanımaz çözüldüm...

Sana da olmuştur. Öylesine susamışsındır ki sevimmeye, kendin gibi birini bulunca tutamaz kendini, her şeyi, belki de söylenemeyecek her şeyi o an, garip bir telaşla söylersin. (Ersöz 2001: 85).

Öfkeli ve kırgın olduğu için bakışını "hasta" bulan ancak esasen hasta değil de düşkün birisi olan şiir öznesi, bu ilk seçiminden sonra, eskiden tanıdığı bir şizofren genci anımsar ve sevgilisine kendisini daha iyi tanıtabilmek için bu genci örnek olarak gösterir. Şizofren genç, yakışıklı ama

hastalığının asla iyileşmeyeceğini düşünen birisidir ve ikide bir kollarını uzatıp ellerini açarak yakaladığını sandığı mutluluğun avuçlarında iken kaçtığını söyler ve bu hareketini defalarca tekrarlar. Takıntılı bir şekilde tekrarlanan bu eylem, mutluluğun insanın uhdesinde olduğunu anlatan çok anlamlı bir örnektir ve onu bir sınır duruma getirerek açılan olanaklar arasından seçim yapmaya zorlar. Yine iki esas olanak vardır karşısında: O, ya bir mağduriyet üreterek ondan haz aldığını görecektir ya da düşkün olma durumunu sorun etmeden yaşamaya devam edecektir. Ya kırılma, incinme ve hayal kırıklığına uğrama korkusuyla yüzleşip onu aşacak ya da yaşamaktan ve mutlu olmaktan kendisini mahrum bırakacaktır. Olanakların karşısında duran şiir öznesi, kendisini aşmak yerine yine herhangi bir sorun yokmuş gibi yaparak ikinci olanağı seçer ve mutluluğunu kasten bozup ondan haz alma durumunu olduğu gibi bırakır. Bu onun ikinci seçimidir.

Bir şizofren çocuk tanımuştum bir gün. Tam karşımda oturuyordu. Gencecik, yakışıklı bir çocuktü. Şizofren olduğunu biliyordu. Biliyordu iyileşemeyeceğini... İki de bir, önce kolunu uzatıp, sonra avucunu açıyor; *mutluluk avuçlarımdaydı, yakalamıştım ama kaçtı diyor, kaçtı*, derken avuçlarını boşluğa kapatıyordu...

Hiç unutmuyorum, bu hareketi defalarca yapmıştı. (...)

Yıllar önce tanıdığım o şizofren çocuk gibi; tam mutluluğu yakalamışken kaybetmiş gibisin hep... (...)

Hem çok iyi biliyorum; beni sevsen bile hiç kapanmayacak bu yaram... Seni biri sevsen de hiç kapanmayacak bu yaran... Hiç kapanmayacak! Avuçların hep boşluğa kapanacak. Tıpkı o şizofren genç gibi⁵.

İlk iki seçimiyle nasıl bir durumda olduğunu ortaya koyan şiir öznesi, itiraf ettikçe kendisini sevmeyen annesi ile sevgilisi arasında derin bir benzerliğin olduğunu anlar ve ısrarlı bir şekilde imkânsız olduğunu bilmesine rağmen, belki ikna olur düşüncesiyle ortadan kaybolan sevgilisine aşkının sahil olduğunu anlatmaya çalışır. Ancak onu ikna edemeyeceği sezer ve çaresiz bir duruma düşer. Acil bir kararı gerektiren bu çaresizlik durumu ise onu yeniden gerçeğiyle karşılaştırır ve açılan olanaklar arasından bir seçim yapmaya zorlar. Yine iki esas olanak vardır karşısında: O, ya kadınlarda kendisini “istediği gibi sevmemiş olan” annesinin “hayaletini” aramaktan vazgeçecek ya da zorlama durumunu olduğu gibi koruyacaktır. Ya sevilmediği için terk edilmiş olmasını normal kabul edip elde olana sahip çıkacak ya da ne yaparsa yapsın yarasının kapanmayacağına inanacaktır. Ya ürettiği yitim ile kayıptan haz aldığını fark edip kendisini aşacak ya da bir mağduriyet üretilip ondan yararlanma durumunu olduğu gibi koruyacaktır. Olanakların karşısında duran şiir

⁵ Ersöz, a.g.e., s. 86, 90.

öznesi, daha önce olduğu gibi yine ikinci olanağı tercih eder ve bir kısır döngüden oluşan durumunu olduğu gibi bırakır. Bu onun üçüncü ve son seçimidir.

Yine aradım seni, yoksun... Bulsam, benimle küfür gibi konuşacaksın... (...)

Oysa baştan beri biliyordum; sen, seni sevmeyenleri seversin. Tıpkı benim gibi.

Ama öyle özledim ki benim gibi birini sevmeyi... Öyle özledim ki kendim gibi biri tarafından incitilmeyi, üzülmeyi...

Yine aradım seni yoksun... Beni de birileri arıyor... Beni de kendi gibi birini sevmeyi özleyenler arıyor... Kendi gibi biri tarafından incitilmeyi, üzülmeyi özleyen birileri arıyor. (...)

Aslında bu oyunda herkes birbirini yok ediyor...

Ben birilerini, o birileri başkalarını. Sen beni... Seni bir başkası... Hem çok iyi biliyorum; beni sevsen bile hiç kapanmayacak bu yaram... Seni biri sevse de hiç kapanmayacak bu yaran⁶.

Seçimlerin Nedeni

Bir seçmen olarak şiir öznesi, az önce de ifade edildiği gibi, kendisini sevmeyenleri cezalandıran, sevdiği kişileri ise zorlayarak onlar tarafından cezalandırılan birisidir. O, terk etme ile terk edilmeden, aşağılama ile aşağılanmadan oluşan bu zorlama durumunu fark ettikten sonra üç defa sınır duruma gelir ve açılan olanaklar arasından üç seçim yapmak zorunda kalır. Bu seçimleri esnasında iki olanak vardır karşısında: O, ya “yara” metaforuyla imlediği sorununu kapatacak (aşacak) ya da onun açık kalmasına izin verecektir. Üç defa mümkün şeyler ile baş başa kalan şiir öznesi, anlattıkça farklı boyutlarıyla görünüşe çıkan sorununu çözmek yerine, “hiç kapanmayacak bu yaram”⁷ ifadesiyle onu olduğu gibi bırakmayı seçer. Keskin bir kararlılığı içeren bu seçim ise çok boyutlu bir gösterge olarak şiir öznesinin yarasını kanatarak hem kendisine acı çektiren hem de ondan haz alan (fayda sağlayan) birisi olduğunu işaret eder.

İyileştirilmesi mümkünken bu yaranın açık bırakılmasının nedeni nedir? Bu neden, acaba şiir öznesinin ifadesiyle onun “gibilerin mutluluğuna tahammül edemeyen bu hayat”⁸ mıdır? İncitici davranan ve “nedeni bilinmeyen bir zorunluluk sonucu bir araya gelmiş”⁹ ailesi midir?

⁶ Ersöz, a.g.e., s. 89-90.

⁷ Ersöz, a.g.e., s. 90.

⁸ Ersöz, a.g.e., s. 86.

⁹ Ersöz, a.g.e., s. 87.

Her şeyden önce, para ekonomisinin işlediği modern gündelik hayat, olağan akışı içinde, küçük burjuva sınıfına mensup aileleri, daha çok parası olan burjuvalara özendirerek baştan çıkarır ve onları yapılan bir karşılaştırmanın mutsuz ve mağdur bireylerine dönüştürebilir. Her haliyle kışkırtıcı olan para ekonomisi, ayrıca hınçlı ve mülkiyetçi rekabet anlayışıyla insanları koşullandırır ve hiç farkında olmadan onları birbirinin mutluluğuna tahammül edemeyen bireyler haline getirebilir. Böyle bir ortamda birer rakibe dönüşen ve tahammülsüzleşen insanlar ise ne yaptıklarını çoğunlukla bilmeden birbirlerine karşı en basit bir sevgi ifadesini bile çok görebilir. Şiir öznesi gibi duyarlı insanların etkileşime açık ve “herkesin birbirini yok ettiği” böyle tüketici bir ortamdaki tahammülsüzlüğe karşı direnç geliştirmesi ve mutlu olması zordur. Bunun için de o, hem mağdur birisi olarak birilerinin mutluluğuna tahammül edemez hem de her yerde görünüşe çıkan tahammülsüzlüğü, kendi mutsuzluğunun nedeni olarak görür. O, mağdur birisi olarak tahammülsüz hayatı ve insanları suçlarken kısmen haklıdır ancak onun yarasının açık kalmasının öncelikli nedeni, tahammülsüz hayat da insanlar da değil, bizzat kendisidir. Bunun için de onun sorumluluğu yansıtmak için öne sürdüğü bu nedenin çok geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir, denilebilir.

Bağımlı birisi olan şiir öznesinin içinde olduğu durumda, ailesinin, özellikle de aklı başında bir insan gibi görüldüğü halde hüsrانlarının intikamını çocuklarından alan annesinin derin bir etkisi olmuştur. Öyle ki gece yarıları hıçkırarak hıçkırarak ağlayan ancak ne derler endişesi ile herkes gibi gerçeğini gizleyen anne, bir şeyler istediği gibi olmadığı için istenen birisi olmayı reddederken sahip olduğu intikamcı anlayışı görünüşe çıkarır ve oğlunu kötü bir duruma düşürür. Ancak onun açılan olanakları kapatmasının öncelikli nedeni, tahammülsüz ve intikamcı birisi olduğu halde kendisini ve durumunu yeterince bilmeyen annesidir, demek mümkün değildir. Annesi, sadece dolaylı bir neden olarak kabul edilebilir.

Kırgın olan şiir öznesinin kötü bir durumda olmasında sevgilisi genç kadının bir etkisi olmuş mudur? Şiir öznesi gibi kırgın olduğu için intikam fırsatı gözetleyen genç kadın, bir zamanlar beklenti içinde olduğu insanlarla varlığına tahammül edilemediği için sevilmeyle cezalandırılmış birisidir. O, böyle bir durumda iken kendisini seven birisiyle karşılaşınca onu terk ederek cezalandırır ve böylece değer verdiği insanlarla kendisine yapılanı bir başkasına yaparak hem intikam alır hem de tatmin olur. Başa gelen şeyler, kötü imiş gibi görünmesine rağmen onlar çoğu zaman yeni bir farkındalık ve özgürlük olanağını da beraberinde getirir ve insanı bir yorum yapmaya zorlar. Bir yol ayrımında, dolayısıyla mümkün şeylerin sınırında olan insan, yaşadığı bu deneyimi, bir mağduriyet nedeni olarak da yorumlayabilir, özgürlüğünün bir imkânı gibi

de görebilir. İstisnalar olsa da insan, kendisini yeterince bilmiyorsa başa geleni, çoğunlukla bir olanak olarak değil de narsisistik bir saldırı olarak görür, mağdur edildiğini düşünür. Bu bakımdan insanlar -annesi ile sevgilisi- tarafından aşağılanan ve çok önemli bir deneyim yaşayan şiir öznesi, bunu bir özgürleşme olanağı olarak değil de cezalandırılma imiş gibi yorumlar ve genç kadının istemeden de olsa açılmasını sağladığı olanağı kapatırken nedenin bizzat kendisi olduğunu ortaya koyar. Bunun için de onun kötü bir durumda olmasının öncelikli nedeni, kesinlikle genç kadın değildir, denilebilir. Genç kadın, en fazla, istemeden de olsa bir özgürleşme olanağının açılmasına yardım eden kişi olarak kabul edilebilir. Şiir öznesi, içinde olduğu durumu, tahammülsüz hayata, acımasız sevgilisine ve kendisini istediği gibi sevmeyen annesine bağlar. O, bu üç unsur arasından annesini öne çıkarır ve sevdikleri tarafından cezalandırıldığını düşündüğü için yaşam denilen oyunda herkesin birbirini cezalandırarak yok ettiğini iddia eder. Bu doğrudur; para ekonomisinin egemen olduğu her yerde karşılaşılabilen tahammülsüzlük, daima insanın kendisine de diğer insanlara da zarar vermesine neden olur. Ancak onun olanaklı olmasına rağmen yeni bir başlangıç yapmak yerine aşağılanmayı ve mağdur olmayı istemesinin nedeni, tahammülsüz annesi de sevgilisi de hayat da değil, bizzat kendidir. Öyle ki o, etkileşim içinde olduğu insanları bağışlayıp yaşama yeniden başlaması mümkün olmasına rağmen, hancı (faydacı) bir anlayışla intikam almayı seçerken kendisini yeterince bilmediğini ortaya koyar. Bunun için de onun içinde olduğu bu durumun öncelikli nedeni, özgür olmayı değil de bir mağduriyet üretip ondan haz almayı seçen ve içinde olduğu durumu yeterince bilmeyen kendisidir, denilebilir. Şiirde ifade bulduğu gibi, simgesel bir divana uzanıp okura kendisini olduğu gibi açan şiir öznesi, nasıl bir durumda olduğunu yeterince bilse idi muhtemelen mağduriyet üretip ondan haz almak yerine, sorumluluk üstlenen ve yarasını iyileştiren birisi olurdu.

Kendini yeterince bilmeme durumu, çok tehlikelidir ve iyi, doğru ve haklı olma yanılgısı içinde tuttuğu insanın bir ömür boyunca kendisini görmesini ve değiştirmesini engelleyebilir. Öyle bir durumda olan şiir öznesi de bu bakımdan anlayıp yorumlama şekliyle kendisini yanıltırken ne ürettiği mağduriyeti kötü, yanlış ve haksız olarak görür ne de kendisini yeterince bilmeme durumunu fark edebilir. Farkında olmadığı bu durum ise onu bir yanılgı halesi içinde tutar ve hancı-faydacı bir karanlıkta kalmasına neden olur. Aydınlatan akıl, karartabilir de. Çok sıradan bir şey olan bu karartma durumunu, insanın gerçeklikle pek çok ilişkisinde görmek olanaklıdır. Örneğin, iyi, doğru ve haklı olma varsayımı içinde olan bir kişi, ölümlü olduğunu bilir ancak o, bu varsayımlarla özdeş olduğu için kendisinin öleceğine bir türlü ikna olamaz. Başkalarına ölümü yakıştırır ancak eşsiz ve biricik olarak gördüğü kendisine ölümü asla yakıştıramaz ve o gerçeği

olduğu gibi kabullenemez. Ölüm gibi bir gerçeğe katlanabilmek, zamansal ve gelip geçici olmayı kabullenmeyi ve anlam sorunuyla baş edebilmeyi gerektirir. Yine aynı varsayım içinde olan insan hem bir şeylere katlanamaz hem de katlanamayan birisi olduğunu asla fark etmez. Aynı özdeşlik içindeki insan hem kendisini yeterince bilmez hem de kendisini yüzeysel olarak bildiğini bilmek istemez. Sayısını artırabileceğimiz bunun gibi bilinmek istemeyen veya karartılan durumlar, kibirli olmaktan değil, insanın kendisini iyi, doğru ve haklı olanla özdeş, kötü, yanlış ve haksız olanla ayrı görmesinden kaynaklanır. Özdeşlik mantığının beraberinde getirdiği bu karartma durumu, insan tarafından geliştirilmiş bir savunma mekanizmasıdır ve onun hayatta kalabilmesinin bir zorunluluğu olarak dikkati çeker.

Şiir öznesinin az önce de ifade edildiği gibi hazcı bir kısır döngüye neden olan aşağılanma istemi ile kendini yeterince bilmeme durumu, Freudçu ve Lacancı psikolojinin imgelele takılıp kalmış olmak, simgelele uyum sağlayamamak, ölüm içgüdü, obsesyon, narsisizm, nevroz, histeri, mazoşizm ve sadizm¹⁰ gibi kavramlarıyla da izah edilebilir. Ancak bu kavramlarla yapılacak bir yorum, indirgeyici ve şiir öznesini *hasta* olmakla itham edeceği için bu çalışmanın bakış açısına göre tercih edilebilir nitelikte değildir. Görünüşte özgür, gerçekte ise bağlı ve bağımlı birisi olan şiir öznesi, özdeşlik mantığının egemen olduğu bir dünyada yaşar ve orada olan herkes gibi yeterince tanımadığı kendisini iyi, doğru ve hakiki olarak görür, asla kötü, yanlış ve hakikatsiz olduğunu düşünmez. Bu özdeşlik ile ayrımın içinde yer alan iken herkes gibi anlar, yorumlar ve isteminin haklı olduğunu düşünerek onda ısrar eder. Ayrıca sağlıklı olan ve kendisini yeterince bilmeyen herkes gibi hesabına uygun olana iyi, uygun olmayana kötü der; birileri cezalandırıldığında memnun olur ve kimseyi mağdur etmediğini varsayar; birileri tarafından cezalandırıldığında ise üzülür ve mağdur edildiğini düşünür. Onlar gibi normallik standardına uyumlu olduğu için kimseye bir şey belli etmeden yaşamını olabildiğince düzgün sürdürür. Bunun için de onun sorunu, psişik değil, anlama ve yorumlama ile ilgili olduğu için ontolojiktir. Dolayısıyla o, çocukluğuna takılıp kalmış ve yaşama uyum sağlayamamış bir sadist de mazoşist de değil, şeyleri nasıl anlayıp yorumladığını yeterince bilmeyen birisidir. Tekrar etmek gerekirse onun seçimlerinin öncelikli nedeni, bir haz düşkünü olması ancak onu yeterince bilmemesidir.

¹⁰ Bu kavramların dikkate değer birer yorumu için, bkz: Bruce Fink, *Lacancı Psikanalize Bir Giriş*, çev. Özgür Ögütçen, Encore Yayınları, İstanbul 2016; Mutluhan İzmir, *Öznenin Diyalektiği, Hegel, Sartre, Lacan*, İmge Kitapevi, Ankara 2019.

Değerlendirme

Cezmi Ersöz’ün genç bir kadına yazılmış şiir formundaki uzun mektubu anımsatan bu şiiri, şiir öznesinin şahsında ifadesini bulan çifte haz isteminin nedenini, kendini yeterince bilmeme durumu olarak görünüşe çıkaran bir metindir. İlk gençlik yıllarında ebeveyni tarafından hayal kırıklığına uğratılan şiir öznesi, istenmeyip cezalandırıldığını düşünür ve bunun için de hüznü, kırıncı ve hırçın bir durumdadır. O, böyle bir durumda iken bir genç kadınla tanışır ve sevgili olur. Onun da kendisi gibi ailesince incitilmiş olduğunu anlayınca çözülür ve mutluluğunu bozmak için durumunu ona olduğu gibi itiraf eder. Sevgilisi ise onun her şeyi açık eden bu iç döküşünden sonra neyle karşı karşıya olduğunu anlar ve kendisi gibi yaralı olan şiir öznesi ile bir geleceğinin olamayacağını düşünerek onu terk eder. Annesinden sonra sevdiği başka birisi tarafından da istenmediği için terk edilen şiir öznesi, bu durumun zorlamasıyla açılan olanaklar arasından bir seçim yapmak zorunda kalır. İki olanak vardır karşısında: O, ya mutluluğunu kasten bozup yitim ve kayıp üreten birisi olduğunu görecektir ya da var olan durumunu olduğu gibi koruyacaktır. Ya sevgiye muhtaç birisi olduğunu anlayıp kendisini aşacak ya da öyle kalacaktır. Olanaklı olmasına rağmen o, kendisini de insanları da cezalandırmaktan oluşan bir çifte haz alma durumu içinde kalmayı seçer.

Onun bir haz düşkünü olarak kalmayı istemesinin öncelikli nedeni, üç defa imkân dâhilinde olmasına rağmen durumunu olduğu gibi bırakmayı seçen ve elindeki olanakları değersizleştiren kendisidir. O, hem seçimleriyle bir şeyleri değersizleştirir hem de seçim yapan kendisini yeterince bilmez. Söz konusu durumun diğer nedenleri ise oğlunu intikamcı bir gerginlik içinde bırakan anne, tahammülsüz hayat ile acımasız sevgilisi olarak işaret edilebilir. Ancak bunlar, onun söz konusu tercihleri üzerinde doğrudan bir etkide bulunmadıkları için öncelikli değil, ikinci dereceden nedenlerdir. Bunun için de onun bir kısırdöngüde haz alan birisi olarak kalmasının en derin nedeni, *kendini yeterince bilmeme durumudur*. Bunun gibi, *hem içinde olunan hem de farkında olunmayan durumlar*, bu çalışmanın bakış açısına göre anlama ve yorumlama ile ilgili olduğu için *eylemlerin en derin nedenidir*. Şiir üstüne yapılan her yorumun kendince bir değeri vardır ve her farklı okuma, metne yeni bir değer katar. Böyle bakılırsa yoğun anlatımı ve temiz Türkçesi ile dikkati çeken bu özgün şiirin farklı bakış açılarıyla okunmaya uygun olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- ERSÖZ, Cezmi, “Biliyorum Bu Yara Hiç Kapanmayacak”, *Hayallerini Yak Evi Isıt*, Gendaş Kültür, İstanbul 2001, s. 85-90.
- FİNK, Bruce, *Lacancı Psikanalize Bir Giriş*, çev. Özgür Ögütçen, Encore Yayınları, İstanbul 2016.
- İZMİR, Mutluhan, *Öznenin Diyalektiği, Hegel, Sartre, Lacan*, İmge Kitapevi, Ankara 2019.